

คุณค่าของอนุศาสนีปาฏิหาริย์ที่มีผลต่อชาวพุทธอำเภอกุตจับ จังหวัดอุดรธานี
The Value of Anusānipatihariya towards the Buddhists in Kutchab
District Udonthani Province

พระบุญมี สุจิตโต (บรรณษี)¹

Phra Boonmee Sujitto (Bannathee)¹

พระมหาปริญญา วรญาโณ²

Phramaha Parinya Vorayano²

พระครูจิรัทธรมธัช³

PhraKru Jiradhammathat³

โพน นามณี⁴

Pon Nammanee⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย¹

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkai Campus¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา⁴

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus⁴

Corresponding Author, Email: phoonamane@outlook.com⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักอนุศาสนีปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา 2) ศึกษาการสอนแบบอนุศาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์อำเภอกุตจับ จังหวัดอุดรธานี และ 3) คุณค่าอนุศาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อชาวพุทธ อำเภอกุตจับ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้จากตำราทางวิชาการพระพุทธรศาสนา เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการใช้อุศาสนีปาฏิหาริย์ และการสัมภาษณ์ชาวพุทธอำเภอกุตจับ จังหวัดอุดรธานี แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยพรรณนาวิธี

ผลจากการวิจัยพบว่า อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นการสอนหรือการแนะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธรศาสนา ให้ผู้รับคำแนะนำนั้นนำไปปฏิบัติ หรือพิจารณาตาม จนสามารถดับทุกข์

การใช้อุศาสนีปาฏิหาริย์ในการเผยแพร่ของพระสงฆ์ในอำเภอกุตจับ พบว่า ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งท่านได้คำนึงถึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

คุณค่าการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อการพัฒนากาย พบว่า ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องอินทรีย์สังวร ได้แก่ การบริโภคน้ำด้วยความพอดีทำให้เกิดคุณภาพชีวิต

คุณค่าต่อการพัฒนาพฤติกรรม เริ่มจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติมุมมองต่อตนเอง และมุมมองที่มีต่อโลก การปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมโดยการถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อสภาพแวดล้อม โดยไม่ทำลายแต่ช่วยกันสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น

คำสำคัญ: อนุสาสนีปาฏิหาริย์, ชาวพุทธ, คุณค่า

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the principle of Anusāsanipatihariya in the scripture of Buddhism 2) to study the teaching in the form of Anusāsanipatihariya of the Buddhist monks in Kuttab District, Udonthani Province and 3) to study the value of Anusāsanipatihariya towards the Buddhists in Kuttab District, Udonthani Province. This research was the qualitative research collecting the data from the Buddhist academic books, documents and researches related to the contents of Anusāsanipatihariya and interviewing the groups who gave the key performance, that is, the Buddhists in Kuttab District, Udonthani Province and then reporting the results of the research by descriptive method.

The research found that Anusāsanipatihariya is the teaching or the Buddhist advice of the teaching in order to make people apply all those instructions for practice or contemplation until to get rid of the suffering.

The application of Anusāsanipatihariya in dispersion of the Buddha's teaching of the Buddhist monks in Kuttab District, Udonthani Province was found that in teaching Dhamma in each time, the Buddha realized and taught the appropriate Dhamma in accordance with the personal difference

The value of instruction on Anusāsanipatihariya towards the physical development was found that to give the importance with sense-restraint is to resume with the sufficiency that causes the quality of life.

The value towards the behavioral development begins from the change of attitude for oneself and vision towards the world. The improvement of the behavioral development was reciprocated with environment not to be

destroyed but to assist each other to enhance the good environment by holding the mind of people in society.

Keywords: Anusāsanipatihariya, the Buddhists, the value

บทนำ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ทรงพระปรีชาสามารถยอดเยี่ยมในการอบรมสั่งสอน และประสบความสำเร็จในการสอนอย่างสูงสุด พระนามอย่างหนึ่งของพระพุทธเจ้า ที่ปราชญาได้ขนานนามถวาย และพุทธศาสนิกชนนิยมกล่าวเรียกกันเสมอ คือคำว่า “พระบรมศาสดาหรือพระบรมครู” ซึ่งแปลว่า พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมหรือผู้เป็นยอดของครู ทรงให้ความสำคัญกับเรื่องธรรมะมากกว่าปาฏิหาริย์ชนิดอื่นๆ เนื่องจากว่าหากเข้าใจธรรมะแล้วจะไม่มีวันเสื่อมอีก ส่วนฤทธิ์เดชอำนาจอย่างอื่นๆ นั้นสามารถเสื่อมได้หากไม่ได้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง พระพุทธเจ้าจึงทรงเผยแผ่พระศาสนาโดยใช้หลักธรรมนำหน้า ส่วนฤทธิ์เดชปาฏิหาริย์เป็นเพียงอุปกรณ์ช่วยเสริมในบางกรณีเท่านั้น ในการเผยแผ่พระศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สัจธรรมในการเผยแผ่พระศาสนา มากกว่าจะแสดงฤทธิ์ให้เขากลัว ไม่ใช่วิธีการเผยแผ่พระศาสนาเพื่อให้คนกลัว แต่เพื่อให้เข้าใจให้รู้แจ้งในสัจธรรม และเชื่อในการกระทำมากกว่าจะไปเชื่อในเรื่องการอ้อนวอนเช่น สรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นมีเป้าหมายแท้จริงในการเผยแผ่ศาสนาจึงเพื่อให้คนเข้าใจสัจธรรม ซึ่งบางครั้งอาจใช้วิธีการที่หลากหลาย แต่ก็มีจุดหมายปลายทางเดียวกัน ส่วนในเรื่องของปาฏิหาริย์นั้นเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูที่ยิ่งใหญ่ของโลก ทรงเข้าใจในจิตของมนุษย์เป็นอย่างดีจึงทำให้พระองค์สามารถประกาศพระศาสนาได้อย่างรวดเร็ว และมีผู้บรรลุมรรคตามพระองค์เป็นจำนวนมาก

ในทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ได้กล่าวถึง ปาฏิหาริย์ หมายถึง คุณเครื่องทำให้เกิดความสำเร็จ 3 ประการ ดังนี้

1) อิทธิปาฏิหาริย์ หมายถึง การแสดงอิทธิฤทธิ์ทางจิตใจที่สามารถกระทำสิ่งใดก็ได้ตามความมุ่งหมายของจิต เช่น กำบังภัยตัว เหาะขึ้นไปในบนอากาศ ซึ่งมีการแสดงอิทธิฤทธิ์ 2 ลักษณะ คือ “อามิสฤทธิ์ เป็นการแสดงอิทธิฤทธิ์เพื่อให้มีความสำเร็จในทางวัตถุ และธรรมฤทธิ์การแสดงฤทธิ์ ในทางธรรม ซึ่งเป็นเหตุแห่งความเจริญทางด้านธรรม” (อง.ทุก. (ไทย) 20/403/ 1 17)

2) อาเทศนาปาฏิหาริย์ มีความอัศจรรย์ในการทลายจิตใจของบุคคลอื่นได้อย่างแม่นยำ มีความรอบรู้กระบวนการของจิตใจจนสามารถกำหนดลักษณะอาการเล็กๆ รวมถึงความคิดอุปนิสัยและจิตใจของผู้อื่นได้อย่างแม่นยำ

3) อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ที่เกิดจากความจริงซึ่งเป็นการลงมือปฏิบัติตาม เช่น การปฏิบัติธรรมแล้วสามารถเข้าถึงซึ่งความสำเร็จในหลักธรรมคำสอน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการแสดงปาฏิหาริย์เช่นกัน (ที.สี. (ไทย) 9/339/272)

พระพุทธเจ้าทรงใช้ปาฏิหาริย์สามคือ ให้กับท่านยสะกับบิดาที่อยู่ใกล้กัน ทำให้มองไม่เห็นกันแล้วทรงแสดงอนุปพิภพิกถาและอริยสัจ 4 จนกระทั่งท่านยสะบรรลุอรหัตตผล ส่วนบิดาท่านยสะบรรลุโสดาปัตติผลและแสดงตนเป็นอุบาสกคนแรกที่ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ จากนั้นมารดาภิภรรยาเก่าของพระยสะ ต่างบรรลุเป็นพระโสดาบันและแสดงตนเป็นอุบาสิกาคู่แรกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ต่อมาทรงแสดงธรรมโปรดเพื่อนพระยสะอีก 45 คน ให้ได้บรรลุอรหัตตผล แล้วจึงทรงส่งพระปัญจวัคคีย์ พระยสะและกลุ่มเพื่อนพระยสะ ซึ่งล้วนเป็นพระอรหันต์ รวมทั้งหมด 60 รูปออกไปประกาศพระศาสนาเป็นธรรมทูตชุดแรกในพระพุทธศาสนา คุณค่าและประโยชน์ของการใช้ปาฏิหาริย์สามในการเผยแผ่พระศาสนานั้น จึงเป็นการแสดงให้เห็นความอัศจรรย์ของจิตที่ฝึกฝนอบรมมาดีแล้ว และการใช้ อนุศาสนีปาฏิหาริย์เป็นการทำให้คนมีความรู้สึกอัศจรรย์ใจ เมื่อมีความอัศจรรย์ใจแล้วก็อยากจะทำสิ่งต่อไปที่พระพุทธเจ้าหรือพระสาวกจะแสดงนั่นคืออะไร เกิดจิตที่จดจ่ออยาก รู้ จึงทำให้เปิดใจรับสิ่งที่พระองค์แสดงอย่างไม่มีเงื่อนไข เมื่อไม่ปิดกั้นจิตอย่างนั้นแล้วจึงทำให้ใคร่ครวญตรึกตรองตามหลักธรรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริง เพราะวิธีการในการสอนที่ถูกต้องและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ในการนำพุทธศาสนาเข้าสู่จิตวิญญาณจนเกิดผลในทางปฏิบัติเป็นวิถีชีวิตของสังคมจึงสำคัญมากและต้องเริ่มต้นตั้งแต่เกิดจนตาย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นสิ่งที่ผู้สอนหรือผู้ที่เผยแพร่ธรรมะควรให้ความสนใจศึกษา เพื่อผลสำเร็จในการสอน โดยเฉพาะในการนำหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง และอิทธิพลคำสอนที่มีชาวพุทธในอำเภอกุด้จ๊ับ จังหวัดอุดรธานี ที่สามารถจะพัฒนาได้ประกอบสังคมไทยส่วนใหญ่ เป็นสังคมชาวพุทธ ทั้งหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาก็มีมากเพียงพอต่อการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ได้ จึงมีความสนใจในศึกษาการสอนแบบอนุศาสนีปาฏิหาริย์ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา สำหรับพัฒนาพฤติกรรมของชาวพุทธในชุมชนหนองสร้างไพร ตำบลปะโค อำเภอกุด้จ๊ับ จังหวัดอุดรธานี และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในปัจจุบันทำให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและทางสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอนุศาสนีปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการสอนแบบอนุศาสนีปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์อำเภอกุด้จ๊ับ จังหวัดอุดรธานี

3. เพื่อศึกษาคุณค่าอนุศาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อชาวพุทธ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาอิทธิพลการสอนแบบอนุศาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม การพัฒนาร่างกาย การพัฒนาจิตใจของชาวพุทธ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี

2. ขอบเขตด้านข้อมูล

2.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2.2 ศึกษาข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ ตำราทางวิชาการพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการและผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการใช้อนุศาสนีปาฏิหาริย์

3. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key performance) ได้แก่ ชาวพุทธอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี โดยใช้วิธีการ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ โดยการเลือกจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่

1. พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป

2. ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

3. ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 5 คน

4. ประชาชน จำนวน 10 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (documents study) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก อรรถกถา และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสาร บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิจัยภาคสนามสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากกลุ่มเป้าหมายได้มาโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยภาคสนาม (Field work) ด้วยเครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 : การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การดำเนินการวิจัยระยะที่ 1 นี้เป็นการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อุสาศนินปาฎิหาริย์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยเอกสารที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่มาจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Resources) ได้แก่พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ ตำราพระพุทธศาสนา และเอกสารวิชาการหรือวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผลการวิจัยในระยะที่ 1 คือกรอบแนวคิดในการวิจัย

ระยะที่ 2 : การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูลโดยการเลือกจากประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target group) ที่อาศัยในอำเภอภูดัก จังหวัดอุดรธานี จำนวน 25 รูป/คน ได้แก่

1. พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส	จำนวน 5 รูป
2. ผู้นำชุมชน	จำนวน 5 คน
3. ประชาชนชาวบ้าน	จำนวน 5 คน
4. ประชาชน	จำนวน 10 คน

ข้อมูลที่ได้ทั้ง 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นการวิจัยเอกสารและภาคสนามจะถูกนำมาวิเคราะห์ตามหลักพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ระยะที่ 3 : จัดกระทำข้อมูลที่ศึกษาและรวบรวมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

เสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาหลักอุสาศนินปาฎิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า นั้น เป็นต้นตำรับหลักการนิเทศศาสตร์กล่าวคือ จะทรงตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนว่าทรงกำหนดจุดมุ่งหมายแต่ครั้งเพื่ออะไร แล้วก็ทรงเตรียมเนื้อหาหรือเรื่องที่จะสอนไปตามลำดับความยากง่ายไปพร้อมๆ กัน และทรงคำนึงถึงตัวผู้รับการสอนหรือผู้รับสารด้วยว่า เขาจะสามารถเข้าใจและจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกอยากเรียนรู้ และสนใจเอาใจใส่มีมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเทคนิค และวิธีสอนก็ทรงมีไว้หลายรูปแบบ และวิธีการดังกล่าวก็ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าในขณะนั้น มีบุคคลทุกชั้นวรรณะเลื่อมใสศรัทธา จนทำให้เกิดการอุปสมบทตามและสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์เป็นจำนวนมาก ดังที่

ปรากฏในพุทธประวัติ ถึงแม้บางคนจะมีได้อุปสมบทก็ตาม แต่ก็ได้น้อมนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตที่สงบสุขในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคม ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรมาโดยตลอด

ปาฏิหาริย์ในพระพุทธศาสนามี 3 อย่างคือ 1) อิทธิปาฏิหาริย์ คือฤทธิ์ที่เป็นอัศจรรย์ มีการแสดงอิทธิฤทธิ์ ต่างๆ 2) อาเทศนาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์ คือ การทลายใจคนอื่นได้ 3) อนุศาสนีปาฏิหาริย์ คือ คำสอนที่เป็นอัศจรรย์ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับดวงจิต คือสำรวมตั้งจิตให้เป็นสมาธิเพื่อเป็นบาทฐานของสมณะและวิปัสสนาญาณน้อมเข้าสู่สภาวะธรรม อันมีปิติ 5 เป็นต้น ถึงจะบรรลุเข้าถึงอารมณ์ของฌานจริงๆ อารมณ์ของรูปฌานนั้นท่านให้ฝึกกสิณบ้าง ใช้คาถาปริกรรมบ้าง สุดแท้แต่อุปนิสัยของผู้ที่ได้สั่งสมบำเพ็ญมาในอดีต ต้องทำให้เกิดความชำนาญในอารมณ์หรือเรียกว่า วลี คือชำนาญในการนึก ชำนาญในการเข้าและออกชำนาญในการตั้งจิตให้เป็นทรงอารมณ์จิตให้ได้ ลดจิตเป็น เพิ่มจิตเป็น จนจิตมีความนิ่งสงบ เย็น นิ่งจนสามารถเคลื่อนไหวได้อย่างเป็นอิสระ สามารถสลับจิตให้ชำนาญในอารมณ์อย่างคล่องแคล่วว่องไวตามใจปรารถนาได้

อนุศาสนีปาฏิหาริย์ เป็นการสอนหรือการแนะนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ผู้ที่รับคำแนะนำนั้นนำไปปฏิบัติ หรือพิจารณาตาม จนสามารถดับทุกข์แก้ปัญหาในชีวิตของตนเองหรือสามารถกำจัดกิเลสอันเป็นเหตุทำให้จิตใจเศร้าหมอง เมื่อบุคคลผู้รับคำสอนประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนั้น ได้รับผลแห่งการปฏิบัติ เช่นสอนว่า อบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อม อนุศาสนีปาฏิหาริย์จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่

1. หลักคำสอน เนื้อหาที่สอนต้องเป็นหลักคำสอนที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ หรือต้องเป็นคำสอนที่ผู้รับการสอนพิจารณาแล้วว่าเป็นประโยชน์ในการประพฤติปฏิบัติได้

2. ตัวผู้สอน เช่น พระพุทธเจ้า พระสาวก หรือครูบาอาจารย์ที่หน้าที่เกี่ยวกับการสอน การมีหลักคำสอนที่ดีแต่ผู้ทำการสอนมีบุคลิกลักษณะหรือความประพฤติไม่เหมาะสม ก็ไม่อาจสร้างศรัทธา หรือความเคารพแก่ผู้ที่ได้รับการสอนได้ ผู้ที่ทำหน้าที่สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการที่จะทำให้เกิดอนุศาสนีปาฏิหาริย์ให้เกิดขึ้นได้ คุณสมบัติของสอนที่ดีในพระพุทธศาสนาจะต้องเป็นผู้มีวิชาและจรณะ หมายถึงต้องเป็นผู้มีความรู้และประพฤติดีมีคุณธรรม

3. หลักวิธีการสอน พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบเป็นฐานในการสอน เพราะมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมและสังคมของพราหมณ์อินเดียโบราณที่เป็นระบบวรรณะ พระพุทธองค์จึงได้นำทั้งเทคนิค วิธีการ สติกาการสอนที่จะนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคม ชุมชน ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี

เพื่อให้เข้ากับอุปนิสัยและระดับภูมิปัญญาของผู้ฟังในแต่ละกลุ่มพระองค์ทรงสอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายอยู่แล้วไปหาฟังสิ่งที่เห็นแล้วเข้าใจยากหรือยังไม่รู้ไม่เข้าใจ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจสามารถนำไปใช้ในชีวิตของตนและสังคมได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือการสอนเรื่องอริยสัจ ทรงเริ่มสอนจากการชี้ให้เห็นความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็นและประสบอยู่แล้วเป็นธรรมดาในคนทุกคน ต่อจากนั้น จึงสาวหาเหตุที่ยากยิ่งขึ้น และลึกซึ้งลงไป และชี้แนวทางแก้ไขที่เป็นรูปธรรมไปหานามธรรม ลักษณะการสอนทรงสอนด้วยความลุ่มลึกไปตามลำดับขั้น ในบางครั้งใช้การสอนที่แสดงได้ด้วยของจริง มักทรงสอนให้ตรงเรื่องและเนื้อหาต่างๆ ด้วยการสอนอย่างมีเหตุผล สอนเท่าที่จำเป็นและสอนในสิ่งที่มีความหมายเท่านั้น

2. การสอนแบบอนุศาสนิปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์อำเภอกุฎจับ จังหวัด

อุดรธานี

จากการศึกษารูปแบบการใช้อนุศาสนิปาฏิหาริย์ในการเผยแผ่ของพระสงฆ์ในอำเภอกุฎจับ พบว่า ในการแสดงธรรมแต่ละครั้งท่านได้คำนึงถึงและสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเริ่มต้นจากการที่เราต้องวิเคราะห์บุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคลอาจใช้วิธีต่างวิธีวิธีการแสดงอนุศาสนิปาฏิหาริย์นั้น มุ่งไปที่เรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา หรือที่เรียกว่าไตรสิกขา เน้นถึงหลักธรรมที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะประพฤติปฏิบัติ เป็นหลักที่เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการดำเนินของมนุษย์ในสังคม เช่น เรื่องของศีลที่เป็นหลักที่ทำให้ชีวิตผู้ปฏิบัติมีชีวิตอย่างมีความสุขหรือหลักในการทำงานให้เจริญก้าวหน้าอย่างการใช้หลักอทิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่ได้ฟังไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน ผู้สอนต้องรู้ว่ากิเลสก็เหมือนกับโรค อย่างหนึ่งแต่เป็นโรคที่เบียดเบียนทางใจและส่งผลไปถึงโรคทางกาย เช่น มือชอบลักขโมยของผู้อื่นปากชอบพูดกล่าวร้ายผู้อื่น ถ้าไม่รักษาก็ย่อมจะมีมากขึ้นพระพุทธเจ้าเป็นเหมือนแพทย์ชั้นเอก ผู้ค้นพบยารักษาโรคทางใจ คือ ธรรมโอสถ พระสงฆ์ คือ ศิษย์ที่จะต้องสืบทอดธรรมโอสถไปรักษาใจของผู้ที่เป็นโรค เพื่อให้หายจากโรค นั้นๆ กล่าวคือต้องบอกด้วยยาเทียบกับปริยัติ ต้องบอกวิธีใช้เทียบกับปฏิบัติ ต้องบอกสรรพคุณเทียบกับปฏิเวธ เนื้อหาหรือเนื้อเรื่องที่จะสอน ผู้เทศน์ต้องกำหนดเนื้อหาหรือเนื้อเรื่องที่จะสอนให้เหมาะสม ในการเทศน์ทุกครั้ง สอนจากสิ่งที่รู้ ที่เห็น เข้าใจได้ง่าย

ด้านวิธีการแสดงอนุศาสนิปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์อำเภอกุฎจับต้องเริ่มวิเคราะห์บุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคลอาจใช้วิธีต่างวิธีวิธีการแสดงอนุศาสนิปาฏิหาริย์นั้น มุ่งไปที่เรื่องของ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือที่เรียกว่าไตรสิกขาปัญหาและอุปสรรคในการแสดงมุ่งเน้นไปที่หลักธรรมเรื่องของกรรมดี และกรรมชั่ว ปัญหาและอุปสรรคในการแสดง

ธรรมมีบ้างเล็กน้อย แต่ก็ไม่ใช่เรื่องสำคัญในการที่จะเข้าใจหลักธรรม เพราะเน้นถึงหลักธรรมที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ฉกคิดได้ในสิ่งที่เคยได้ทำลงไป และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นหลักที่เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานในการดำเนินของมนุษย์ในสังคม เช่น เรื่องของศีลที่เป็นหลักที่ทำให้ชีวิตผู้ปฏิบัติมีชีวิตอย่างมีความสุข สรุปลแล้วแนวทาง และวิธีการที่จะทำให้ชาวพุทธเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และใช้เป็นหลักในการปฏิบัติอย่างจริงจัง มีวิธีการ ต้องเรียนรู้ ต้องศึกษาพระพุทธศาสนาให้เป็นความรู้พื้นฐานก่อนแนะนำเข้าสู่การปฏิบัติ เพื่อให้รู้จักการนำเอาหลักธรรมที่ตนเองได้เรียนรู้มานั้นนำมาปฏิบัติให้เหมาะสมเมื่อได้รู้และได้ปฏิบัติด้วยตนเองแล้วก็จะเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตามมา

3. คุณค่าอนุสาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อชาวพุทธ อำเภออุตุจักษ์ จังหวัดอุดรธานี

คุณค่าการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อการพัฒนากาย พบว่า ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องอินทรีย์สังวร ได้แก่การบริโภคด้วยความพอดีทำให้เกิดคุณภาพชีวิตเรียกว่าเป็นการกินด้วยปัญญา รู้จักสำรวมระวังในอินทรีย์คือการใช้อินทรีย์เป็น นักเสพจะได้ โลภะ โทสะ โมหะ ทำให้เกิดความพอดีหรือมัชฌิมา คือการไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่นจึงเป็นหลักในการตัดสินพฤติกรรมของมนุษย์ของพระพุทธศาสนา เมื่อบริโภคอะไรก็ตามโดยใช้ปัญญาจะเกิดความพอดีมีการสำรวมระวังอินทรีย์ แล้วจึงมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมที่ได้รับจากการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์

คุณค่าการสอนแบบอนุสาสนีปาฏิหาริย์ที่มีต่อการพัฒนาจิต ส่งผลให้จิตใจไม่พลอยป่วยไปด้วย ยิ่งกว่านั้นกลับใส่ใจที่สบายมีกำลังจิตเข้มแข็งนั้น หันกลับมาส่งอิทธิพลบรรเทาหรืออ่อนเบาโรคทางกายได้อีกด้วย อาจทำให้โรคหายง่ายและไวขึ้น ในด้านผู้มีจิตใจผ่องใสเบิกบาน ย่อมช่วยให้กายเอิบอิมิผิวพรรณผ่องใสสุขภาพกายดี เป็นภูมิต้านทานโรคไปในตัว โรคกายหลายอย่างเป็นเรื่องของกายจิตสัมพันธ์ เกิดจากความแปรปรวนทางจิตใจ เช่น ความมักโกรธบ้าง ความกั๊กกังวลบ้าง ทำให้เกิดโรคปวดศีรษะบางอย่างหรือโรคแผลในกระเพาะอาหารอาจเกิดได้เป็นต้น เมื่อทำจิตใจให้ดีด้วยวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งก็ช่วยแก้ไขโรคเหล่านั้น การฝึกจิตให้มีคุณภาพ ก็เป็นแนวทางในการฝึกปรี้อปัญญาด้วยเช่นกันซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ ได้แก่การรวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ สองอย่างแรกเข้ามา ว่าโดยวาระก็คือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาบริสุทธิ์ ที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นความรู้ความคิดความเข้าใจที่ถูกบิดเบือนเคลือบคลุม ย้อมสีอำพราง หรือพร่ามัวเป็นต้น เพราะอิทธิพลของกิเลสมีวิชาและค้นหาเป็นตัวนำที่ครอบงำจิตอยู่ การฝึกปัญญาเช่นนี้ต้องอาศัยการฝึกจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใสเป็นพื้นฐาน แต่ในเวลาเดียวกัน เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้วก็กลับช่วยให้จิตนั้นสงบ

มันคงบริสุทธิ์ ผ่องใสอย่างแน่นอนยิ่งขึ้น และส่งผลออกไปในการดำเนินชีวิตคือ ทำให้วางใจ วางท่าที มีความสัมพันธ์กับสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง และใช้ปัญญาที่บริสุทธิ์ไม่เอนเอียง ไม่มีกิเลสแอบแฝงนั้น คิดพิจารณาแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำกิจทั้งหลายในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขอย่างแท้จริง

คุณค่าของอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ต่อการพัฒนาพฤติกรรม เริ่มจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติมุมมองต่อตนเองและมุมมองที่มีต่อโลก การปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมโดยการถ้อยที่ถ้อยอาศัยต่อสภาพแวดล้อม โดยไม่ทำลายแต่ช่วยกันสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้น ด้วยการใช้ปัญญามาเป็นเครื่องนำทาง ถ้าสามารถกระทำได้ก็จะทำให้ทั้งบุคคลและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หรือจะก้าวไปถึงระดับโลกก็จะเป็นการดี เพราะจะทำให้คนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการกระทำทั้งต่อตนเองและต่อโลกมากขึ้นนอกจากการพัฒนาทางพฤติกรรมในระดับบุคคลแล้ว การพัฒนาพฤติกรรมอีกระดับหนึ่งที่มีผลส่งให้บุคคลในสังคม เกิดการสงเคราะห์และยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในสังคมก่อให้เกิดการประสานการหมู่ชนไว้ด้วยความสามัคคี ทำให้สังคมอยู่รวมกันได้ ไม่แตกแยกกระจัดกระจาย ทำให้มีเอกภาพและมีความมั่นคง

ความสัมพันธ์ระหว่างอนุศาสน์ปาฏิหาริย์กับการสร้างแรงจูงใจ สรุปได้ว่า การจูงใจ (Motivation) เป็นกระบวนการของการกระตุ้นให้เกิดการกระทำสนับสนุนกิจการที่กระทำให้เกิดความก้าวหน้า และกำหนดแบบแผนของกิจการที่กระทำ และการกระทำหรือพฤติกรรมได้รับอิทธิพลจากจุดมุ่งหมายที่การกระทำหรือพฤติกรรมนั้นๆ มุ่งไปสู่ เป็นเรื่องที่ซับซ้อน ปัจจัยต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมจะไม่มีความสัมพันธ์กันชนิดตรงไปตรงมา ลักษณะของการจูงใจ คือ เปลี่ยนแปลงได้ทุกโอกาสแม้ว่าเขายังประพฤติปฏิบัติอยู่เหมือนเดิม ทำให้ทราบถึงลักษณะที่แสดงออกของมนุษย์พระพุทธองค์มีวิธีการหลากหลายวิธีในการดึงบุคคลต่างๆ เข้าหาธรรม ตั้งแต่ความศรัทธาในบุคลิกของพระองค์ คำตรัสที่กระตุกใจ ใช้อุปลิขัยหรือความเคยชินของผู้ฟัง ใช้นิทานชาดก หรืออุปกรณ์ต่างๆ และที่สำคัญคือ การสร้างแรงจูงใจแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า ซึ่งยังมีพระสูตรต่างๆ อีกมากมายในพระไตรปิฎกที่แสดงให้เห็นพุทธวิธีการสอนของพระพุทธองค์ อันแสดงให้เห็นถึงพุทธคุณคือปัญญาซึ่งทำให้สำเร็จพุทธภาวะ ความเป็นประโยชน์ตนและความถึงพร้อมด้วยประโยชน์ตน เป็นต้น และความกรุณา ซึ่งได้สำเร็จพุทธกิจ ความเป็นผู้เป็นที่พึ่งของโลก และการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. ข้อมูลสนเทศเกี่ยวกับการสอนแบบอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ของพระสงฆ์อำเภอ
กุดจับ
3. ได้ข้อมูลสนเทศเกี่ยวกับคุณค่าอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ที่มีต่อชาวพุทธ อำเภอ
กุดจับ จังหวัดอุดรธานี

บรรณานุกรม

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). (2529). **คู่มือการฝึกอบรมพัฒนาจิตใจ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพลัสเพรส จำกัด.
- พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต). (2531). **เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชสิทธิมนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. 9). (2506). **วิปัสสนากรรมฐานเล่ม 5**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาศรมอักษร.
- แสง จันทร์งาม. (2526). **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์.